

Bedřiška je moje srdce

A2larm.cz, 21.5.2018

Z osady Bedřišky v Ostravě-Hulvákách se díky komunitní práci stalo příjemné místo k životu. Starostka Liana Janáčková ji přesto chce zbourat.

„Chtěla bys jiný sousedy?“ „Nééé! Nikdy!“ křičí na sebe přes plot gádžovka Jiřina Štanglerová, u které sedíme na zahradě, s romskou sousedkou. Paní Štanglerová takto reaguje na můj dotaz, jak v kolonii Bedřiška, kde jsme, vychází Romové a gádžové. Ukazuje mi, že dobře. „Vás si vezmu s sebou i do hrobu,“ potvrzuje ještě dobré vztahy směřující se romská sousedka. „Ještě do hrobu, to tak,“ říká pan Štangler, ale usmívá se u toho.

Vesnice v Ostravě

Malinká kolonie „fiňáků“, tedy malých dřevěných domků ve finském stylu, atmosférou připomíná mnohem víc vesnici než město. Finské domky se původně začaly na Ostravsku stavět po druhé světové válce pro příchozí dělníky a horníky. Dnes Bedřiška patří mezi vyloučené lokality – je zde vysoký počet příjemců dávek v hmotné nouzi, ale nové zinkové střechy, upravené zahrádky a zdravící se sousedi žádný pocit „ghetta“ nevyvolávají.

„Pořád se mluví o integraci, dávají se do toho peníze, ale Bedřišku, která je nejlepší případ soužití a kde to fakt funguje, chtějí zbourat,“ rozčiluje se Eva Lehotská, která v osadě působí jako neoficiální community leader.

Necelé dvě stovky dnešních nájemníků městských domů se skládají převážně z lidí, kteří zde žijí víc než deset let, případně se sem po pár letech života jinde vrátili. Jsou mezi nimi Romové i bílí Češi a žijí zde stále i dva nájemníci, kteří tu vyrůstali ještě v padesátých letech. „Pořád se mluví o integraci, dávají se do toho peníze, ale Bedřišku, která je nejlepší případ soužití a kde to fakt funguje, chtějí zbourat,“ rozčiluje se Eva Lehotská, která v osadě působí jako neoficiální community leader. Po letech klidu totiž unikátní kolonii hrozí opět bourání.

Právě Lehotská se před osmi lety, kdy Bedřišce hrozil zánik, podílela na pozvednutí celé komunity a tím pomohla zabránit jejímu konci. V roce 2010 byl v Bedřišce i podle místních „bordel“ a v uličkách mezi domky se necítili vždycky nejlíp. Jeden z okrajů kolonie sloužil jako černá skládka pro stavaře z okolí. Incident mezi dvěma místními rodinami, který vyvrcholil nepovedeným žhářským útokem, spolu s rasismem politiků a médií dostal Bedřišku na černou listinu a starostka městské části Mariánské Hory a Hulváky Liana Janáčková se tenkrát rozhodla problémovou čtvrt srovnat se zemí. V té době se Lehotská rozhodla unikátní sousedství oživit. Začala chodit dům od domu, s každým se pobavila a zorganizovala pravidelná sousedská setkání spojená s péčí o společná prostranství. Na setkáních si domluvili se sousedy pravidla, jejichž respektování po sobě měli všichni navzájem vyžadovat. Iniciativa byla účinná, sousedství se probudilo a stmelilo společnými aktivitami, i když dvě rodiny se raději odstěhovaly na ubytovnu, ale většina, která zůstala, se shodla na pravidlech soužití, která dodržují dodnes. „Pro

některé partičky je výhodnější ta ubytovna, kde je anonymita, v Bedřišce se všichni známe, a to nemusí někomu vyhovovat," vysvětluje si tehdejší odchod dvou rodin Lehotská.

Ve stejné době, krátce po zmíněném žhářském incidentu, komunita převážně vlastními silami uklidila skládku a dala do kupy i dům ze začátku století, který byl zanesený sutí a odpadky. Černá skládka u lesa se sice ještě několikrát obnovila, po několika letech ale nákladáky z okolních staveb přestaly jezdit a dnes je Bedřiška čistá. Ve vyklizeném domě si místní zařídili komunitní centrum, kde začali organizovat kroužky pro děti i dospělé. Centrum provozované místními ale nechtěla starostka Janáčková, která mezitím slevila z požadavku Bedřišku zbourat, a svěřila je neziskovce Bílý nosorožec. Ta dále provozuje kroužky pro děti včetně doučování a snaží se pomáhat místním rodinám. Lehotská je sice k aktivitám neziskovek skeptická, ale na adresu Bílého nosorožce dodává: „Zaplať pánbůh za ně.“

Budování komunity

„Často stačí s lidmi promluvit,“ říká Lehotská, která je dnes v důchodu, v minulosti pracovala jako účetní a podle vlastních slov ji vždycky bavilo se učit nové věci. S komunitní prací začala zcela intuitivně, přesto se chovala jako podle příruček, které se dnes vytvářejí pro podobné situace. Základem komunitní práce jsou setkání sousedů na společných akcích typu úklid nebo Mikuláš. Akce Lehotské mají i svůj humor, který má pozitivní efekt. „Romáci se báli policajtů, tak jsem si říkala, že udělám sousedský den s policajtama. Šla jsem na stanici a ti policajti na mě zkraje koukali jako na blázna. Cože, na Bedřišku? Ale nakonec přijeli. Děcka i dospělí napřed zalezli, protože když sem v té době přijela police, znamenalo to problémy. Ale nakonec se děti i dospělí osmělili a vyšli ven. Policajti s sebou měli na ukázání monitorovací policejní auto, takový, co vidí i za roh, no, děcka koukaly, na jiné dny s policií s sebou vzali zase psy i koně. Užívali si to všichni, včetně policajtů,“ vzpomíná Lehotská, směje se a ukazuje fotky se spokojenými policajty a dětmi i dospělými z Bedřišky.

Po pár letech klidu ale Bedřišce zase hrozí bourání. A s ním vystěhování všech obyvatel, kteří tady žijí v nájmu města. Oficiálním důvodem je revitalizace. Ovšem dobře znějící slovo, znamenající obvykle modernizaci bytové zástavby pro potřeby obyvatel, v tomto případě znamená bourání a vystěhování – tedy faktický zánik architektonického i kulturního unikátu a živoucí připomínky života staré hornické Ostravy. Negativní povědomí o čtvrti, které mohlo být pravdivé ještě před pár lety, přitom dnes neodpovídá skutečnosti. To potvrdil v reportáži České televize i kněz Pavel Kosmák. „Je tu spousta čtvrtí, kde je problém, ale tady to funguje, tady je to ukázkové,“ uvedl v reportáži .

Role lidí s přirozenou autoritou je v podobných sociálních bojích klíčová. Zvláště chudší lidé s nižším vzděláním, kterým hrozí vystěhování nebo jiná existenční pohroma, totiž mohou mít nedostatečné sebevědomí při důležitých jednáních s úřady nebo vystupování v médiích. Podle pedagožky z Ostravské univerzity, specializující se na sociální politiku, Elišky Černé je pro zplnomocnění obyvatel podobných lokalit funkce komunitních lídrů či pracovníků zásadní: „Klíčová je kompetence jednat a mluvit jménem komunity i sám za sebe. Komunitní pracovník, zvláště pokud je přímo ze sousedství, je takového jednání schopný a může to předat i dalším lidem.“ Lidé se stávají lídry z frustrace a pocitu

nespravedlnosti, který jedince vybičuje k tomu, že začne situaci řešit. K jednání s úřady zároveň potřebuje lidi z komunity, v jejichž jménu může mluvit. Klíčovou roli pak podle Černé hraje solidarita. „Může se stát, že zplnomocněný člen komunity, který během sociálního vyjednávání získá kontakty a kompetence, dostane možnost vyjednat pro sebe výhody, například náhradní byt, a následně pak přestává solidarizovat s ostatními. Pro něj už je situace vyřešená,“ říká Eliška Černá, která se s podobným „útěkem“ setkala víckrát.

Eva Lehotská, která v komunitě působí dlouho, neskrývá jistou skepsi i k dobře míněným iniciativám shora a také k neziskovkám: „Ty věci nesmí přijít shora, protože pak to lidi nepřijmou za svoje. Třeba tady máme dětské hřiště, které nechala Janáčková postavit, a moc lidí tam nechodí. Kdyby si to postavili sami, tak k tomu místní mají úplně jiný vztah.“ Mrzí ji, že komunitní centrum nezůstalo v rukou místních. V krátké době, kdy centrum vedli místní, v něm podle Lehotské byli vlastními silami schopní připravit víc aktivit než dnes profesionálové. „My když jsme dělali akce, tak se šlo od domu k domu a vybíraly se peníze. Takto jsme získali třeba patnáct stovek, nakoupili se za to párky a něco na pití a udělala se akce pro všechny,“ popisuje Lehotská. Zároveň zmiňuje slabinu svého přístupu: když v osadě sama není, podobné akce nikdo neudělá. „Při komunitní práci je vždy potřeba mít více aktivních lidí s přirozenou autoritou,“ říká k tomu Černá.

Další bourání

Sama Lehotská už přímo v osadě nežije, ale bydlí poblíž a ve fiňáku stále žije její dcera a vnučky. Potřebu solidarity si uvědomuje velice dobře: „S dcerou musíme být poslední, kdo tady zůstane, nebo kdo získá smlouvu.“ Před několika týdny totiž radnice nečekaně oznámila, že nájemní smlouvy nebudou obyvatelům prodlouženy a že se celá lokalita bude bourat. Plán na kompletní revitalizaci Bedřišky přitom jako by spadl z čistého nebe. O potřebě revitalizace se mluví už dlouho, jenže plán fiňáky zbourat a nahradit je novou zástavou přišel najednou.

V reportáži o změnách v Bedřišce na místní televizi Holar , která představuje jen pohled radnice a názor lidí, o kterých se mluví, ignoruje, starostka Janáčková ukazuje, že kromě toho, že chce dostat z Bedřišky současné obyvatele, konkrétnější představu nemá. „Máme nějakou ideovou studii, ve které je stavba částečně rodinných domků, částečně bytových domů. Záleží, za jak dlouho se nám to podaří vymístit, ale myslím, že do roka bychom mohli hledat investory,“ říká. V reportáži, která je ale spíš radniční PR, se mluví o problémech s nepřizpůsobivými (aniž by se „nepřizpůsobvist“ jakkoliv definovala) a místostarosta Novotný slibuje, že bydlení pro zdejší rodiny bude hledat jen na ubytovnách „u soukromníků“, a nikoli v městských bytech.

Už jen hrozba vystěhování má dopady na některé nájemníky. Jedna žena se raději odstěhovala na ubytovnu, protože život v nejistotě a strachu z budoucnosti nezvládla. Efektem výzvy k vystěhování může být i to, že lidé, kteří mají hluboko do kapsy, můžou přestat platit nájem, aby si našetřili aspoň nějaké peníze pro případ, že se ocitnou náhle na ulici. Přitom právě platová disciplína je podstatným bodem při vyjednávání s radnicí městské části. Starostka Janáčková totiž v minulosti prohlásila, že lidem, kteří budou platit nájem, bude smlouva prodloužena. Teď však se zdejšími lidmi nepočítá a jejich smlouvy chce ukončovat. Její veřejný slib přitom mohl ovlivnit chování nájemníků, kteří

investovali do bydlení často vlastní peníze. Tyto investice jsou ale podle místních často označovány za černé stavby, což považují za projev šikany ze strany radnice.

Výhledy do budoucna

O nekonceptnosti radničního návrhu svědčí i to, že některé domy v Bedřišce mají nové střechy z nedávné doby, stejně jako nové komíny placené z městských prostředků. Nyní má jít všechno k zemi. Názoru Janáčkové, že chce bydlení „pro pracující rodiny“ oponuje Lehotská s tím, že většina lidí z Bedřišky pracuje, dokonce i ti zadlužení. Přesto je nepřizpůsobivost hlavním argumentem radnice. Vágní koncepce toho, co Janáčková chce s lokalitou dělat, by ale možná nakonec mohla Bedřišku zachránit. Minimálně Eva Lehotská s Jiřinou Štanglerovou jsou, co se týče budoucnosti Bedřišky, optimistické. Mají plán, jak lokalitu zachránit. „Je potřeba nabídnout alternativu k plánu Janáčkové, jiný způsob, jak Bedřišku revitalizovat, a taky je potřeba ukázat její přívětivou tvář. Lidí v Ostravě si pořád myslí, že je tady bordel, ale to už dávno není pravda,“ říká Lehotská, která spoléhá na to, že pozemek i domy patří městu a městská část Janáčkové je má jen ve správě, a nikoli v majetku. Janáčková stále využívá obraz „nepřizpůsobivé čtvrti“, ale pokud by se podařilo obrázek Bedřišky zlepšit, k čemuž mají posloužit i sousedské dny, a zároveň byl radnici velké Ostravy představen smysluplný projekt revitalizace, pak by snad mohla být unikátní Bedřiška zachráněná.

Zdroj: <https://a2larm.cz/2018/05/bedriska-je-moje-srdce/>